

□ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਬਦਲਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਰਹੇ । ਜੇ ਉਹ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਉਸਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਨਾਂਹ ਕਰੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਬਹਾਨੇ ਉਸਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਬਦਲਾ ਚੁਕਾ ਦਿਓ ।

□ ਅੰਨ੍ਹੇ, ਲੰਗੜੇ, ਕਾਨੇ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗਹੀਨ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਨਾ ਕਰੋ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛੇੜੋ ਨਾ, ਸਗੋਂ ਤਨ, ਮਨ ਤੇ ਧਨ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ ।

□ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੁੱਖ, ਬਿਮਾਰੀ ਜਾਂ ਸੰਕਟ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਿਨਾਂ ਬੁਲਾਏ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਵੋ, ਬੁਲਾਣ ਦੀ ਰਾਹ ਨਾ ਦੇਖੋ । ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਭੁੱਲ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਜਾਵੋ ।

□ ਜਿਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੂਜੇ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤ ਖੁਦ ਦਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਓ, ਉਸ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਹਟਾਓ । ਦੂਸਰਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪ ਹੀ ਸੁਧਰ ਜਾਏਗਾ ।

□ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਰ ਦੋਸਤੀ ਕਰ ਲਵੋ ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਹੋ ਸਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਾ ਕਰੋ । ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਮਨ ਮਲੀਨ ਹੋ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖੋ, ਦੂਸਰੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿਓ ।

- ਘਰ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਬੋਲੋ, ਜੇ ਬੋਲਣ ਲਈ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਕੁਸ਼ਲ ਸਮਾਚਾਰ ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪੁੱਛੋ । ਕਿਤੇ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨਾਲ ਬੋਲੋ ਨਾ ਤੇ ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ ਚਲਾ ਜਾਏ ।
- ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਂ ਉਚਾਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ, ਪੰਡਿਤ, ਸੇਠ ਜੀ, ਮਹਾਪੁਰਖ, ਮਿੱਤਰ ਆਦਿ ਯੋਗ ਸ਼ਬਦ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।
- ਯੋਗ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੋਲੋ । ਜ਼ਿੱਦੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੰਨ ਧਾਰਨ ਕਰੋ । ਜ਼ਿੱਦੀ ਤੇ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 'ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ' ਅਜਿਹਾ ਕਹਿ ਕੇ ਉੱਤਰ ਦੇ ਦਿਓ, ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਨਾ ਰੱਖੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਫਾਲਤੂ ਵਿਵਾਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ।
- ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਲਾਭ ਵਿਚ ਲਫ਼ਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਲਾਭਦਾਇਕ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਕਰਨੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਭੁੱਲ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ।
- ਧੀਰਜ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੁਖ ਆਉਣ ਤੇ ਬੜੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਤੇ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਉਸ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਗਲ ਲਾਉਣ ਲਈ

ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜਾਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਕਟ ਸਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

- ਸਾਡੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਲਈ ਹੀ ਦੂਜੇ ਲੋਕ ਕਠਿਨਾ-ਈਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਕਾਰੀ ਸਮਝੋ । ਚਾਹੇ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਆਚਰਣ ਕਰੋ, ਪਰ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ । ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਮਨ ਵਿਚ ਧੰਨਵਾਦ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ।
- ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ, ਜੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਅਧਿਕ ਸੰਕਟ ਭੋਗਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਮਿਲੇਗੀ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾ ਲੈਣਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ ।
- ਘੱਟ ਖਰਚੀਲੇ ਹੋਣਾਂ, ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਹਨਤ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿਣਾ, ਆਪਣੇ ਵਚਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਚੇਤ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਇਹ ਗੁਣ ਚੰਗੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਥਾਂ ਰਖਦੇ ਹਨ ।

- ਲੜਾਈ-ਝਗੜਾ, ਮਾਰ-ਕੁੱਟ ਤੇ ਕਲੋਸ਼, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿੱਥੇ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ? ਇਸਦਾ ਉੱਤਰ ਜੇ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਲੋਕ ਮਿਲ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਹਨ ਉੱਥੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਚਿੱਤ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਦੀ, ਭਲੀ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਘਰ ਦੀ ਅਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਨਾਲ ਸਦਾਚਾਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਣਹਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਹਾਇਕ ਵੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਧਨ ਦਾ ਨਾਸ਼, ਮਨ ਦਾ ਸੰਤਾਪ, ਔਰਤ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ, ਨੀਚ ਦਾ ਵਚਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਅਪਮਾਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।
- ਨੀਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਧਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮੱਧਵਰਗ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਧਨ ਤੇ ਮਾਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ ਸਿਰਫ ਮਾਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉੱਤਮਾਂ 'ਚੋਂ ਉੱਤਮ-ਮਹਾਪੁਰਖ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਇੱਛਾ ਤੋਂ ਹੀ ਪਰੋਪਕਾਰੀ ਤੇ ਸਦਾਚਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਦੀਵਾ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੱਜਲ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ

ਹੈ। ਠੀਕ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਨ ਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

- ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਮਰਨਾ, ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਧਨ ਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਣਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਭੋਜਨ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਗੱਲਾਂ ਦੁਖਦਾਇਕ ਹਨ।
- ਧਰਤੀ ਤੇ ਵਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ। ਪਤਿਵਰਤਾ ਇਸਤਰੀ ਸੁੱਧ ਹੈ। ਪਰਜਾ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਸੰਤੋਸ਼ੀ ਪੰਡਤ ਚੰਗਾ ਹੈ।
- ਸਾਰੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੱਡੁਚੀ ਉੱਤਮ ਹੈ, ਸਭ ਸੰਸਾਰਿਕ ਸੁਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭੋਜਨ ਮੁੱਖ ਹੈ। ਸਭ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਖ ਮੁੱਖ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਦਿਮਾਗ ਉੱਚ ਹੈ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਸੇਵਕ, ਰਾਹੀ, ਭੁੱਖਾ, ਡਰਪੋਕ, ਭੰਡਾਰੀ ਅਤੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਜਗਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਸੱਪ, ਰਾਜਾ, ਬਾਘ, ਬਾਲਕ, ਦੂਜੇ ਦਾ ਕੁੱਤਾ, ਟਾਂਟੀਆ ਅਤੇ ਮੂਰਖ ਇਹਨਾਂ ਸੱਤਾਂ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਜਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।
- ਜਿਸਦੀ ਬੁੱਧੀ ਨਹੀਂ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਾਸਤਰ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੂੰ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

- ਪੱਕੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਦੁਰਜਨ ਹੈ, ਉਹ ਦੁਰਜਨ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੱਜਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੀ ਪੱਕੀ ਹੋਈ ਕੌੜੀ ਵੇਲ ਕਦੇ ਮਿੱਠੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।
- ਸੱਕਾ ਭਰਾ, ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਮਿੱਤਰ, ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਇਹ ਪੰਜੇ ਭਰਾ ਹਨ।
- ਮਹਾਨ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਜੀਬ ਹੈ, ਉਹ ਲੱਛਮੀ ਨੂੰ ਤੁੱਛ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜੇ ਉਹ ਮਿਲ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਭਾਰ ਨਾਲ ਨਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅੰਨ, ਜਲ, ਮਿੱਠੇ ਬਚਨ, ਇਹ ਤਿੰਨ ਰਤਨ ਹਨ, ਪਰ ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਰਤਨ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ।
- ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕਹੇ ਹੀ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਜਾਵੇ। ਨਾਲੇ ਆਖਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਵੀ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਹੀ ਕੀ ਰਿਹਾ ?
- ਦੀਨ ਦੁਖੀਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਧਰਮੀ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਸੰਕਟ

ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਦਾ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਨਾਲ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

- ਜੇ ਕੋਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਮਿੱਠੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨਾਲ ਆਪ ਮਿੱਠੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲੋ । ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਹਿਰਣ ਨੂੰ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਮਿੱਠੀ ਆਵਾਜ ਵਿਚ ਗਾਠੇ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਿਰਣ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਕਾਰਨ ਖੁਦ ਹੀ ਉਸਦੇ ਵੱਲ ਖਿਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
- ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇ ਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਵੀ ਪਏ ਤਾਂ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਨੀਵੀਂ ਰੱਖੋ, ਜੇ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਨਜ਼ਰ ਨੀਵੀਂ ਕਰ ਲਉ ।
- ਜੇ ਕਿਸੇ ਮੇਲੇ ਤਿਉਹਾਰ ਜਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਧੱਕਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਤੋਂ ਉਸੇ ਵਕਤ “ਮਾਫ ਕਰ ਦਿਉ” “ਖਿਮਾ ਕਰ ਦਿਉ” ਆਦਿ ਵਾਕ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਣਿਉ ।
- ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸੌਂ ਰਹੇ ਹੋਣ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਜੌਰ-ਜੌਰ ਦੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਣ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ।

- ਮੌਖਿਕ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿਉ। ਤੇ ਲਿਖਿਤ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲਿਖਕੇ ਹੀ ਦਿਉ। ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਦਾ ਬੋਲ ਕੇ ਤੇ ਮੌਖਿਕ ਗੱਲ ਦਾ ਉੱਤਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਾਰਣ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਨਾ ਦਿਉ। ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਜਿਵੇਂ ਨਦੀਆਂ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਬਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਗਾਂ ਆਪਣੇ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਰੁੱਖ ਆਪਣੇ ਫਲਾਂ ਨਾਲ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾਏ ਹਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸੱਜਨ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਜੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲਿਖਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ, ਅੱਖਰ ਸਾਫ-ਸਾਫ ਲਿਖੋ ਤਾਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੇਂ ਕਠਿਨਾਈ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਲਦੀ-ਜਲਦੀ ਭੱਦੇ-ਭੱਦੇ ਅੱਖਰ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਲੋਕ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਡਿਤਾਈ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਭੁੱਲ ਹੈ। ਅੱਖਰ ਸਾਫ-ਸੁਥਰੇ ਅਤੇ ਠੀਕ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਮਨ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਕਰੇ।
- ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਾ ਮਾਰੋ। ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਵਰਤਾਉ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਆਵੇ। ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ

ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲ ਕੇ ਉਸਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਣ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸਦਾ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਉਸ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ।

□ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਲਈ ਜਿੱਦ ਨਾ ਕਰੋ । ਘਰ ਵਿਚ, ਭਰਾ ਭੈਣ ਵਿਚ, ਸਮਾਜ ਵਿਚ, ਕਲੇਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੋ । ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਨਾ ਕਰੋ । ਸਮਾਜ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਦਿਓ ।

□ ਅਜਿਹੇ ਵਚਨ ਨਾ ਬੋਲੋ ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਹੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੋ ਜਾਣ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪਵੇ । ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਜਿਹਾ ਬਚਨ ਨਾ ਬੋਲੋ ।

□ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਜਿਹੇ, ਵਿਚਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਵੱਡਿਆਂ ਵਰਗੇ ਤੇ ਜੀ ਤੋੜ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜਵਾਨ ਆਦਮੀ ਜਿਹੇ ਬਣੋ । ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਈ ਸੁੰਦਰ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

□ ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਵਾਕ ਹਰ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿਚ ਪਰਮ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਚਨਾਂ ਵੱਲ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾ ਕਰੋ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦਿਓ ।

- ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਤਾਪ ਨਾਲ ਜਲਦੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਾਰਨ ਹਨ—ਪੁੱਤਰ, ਇਸਤਰੀ ਅਤੇ ਸੱਜਨ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤੀ ।
- ਇਕ ਗਰਭ ਤੋਂ, ਇਕ ਹੀ ਨਛੱਤਰ 'ਚੋਂ' ਜਨਮ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਰ ਤੇ ਉਸਦੇ ਕੰਡੇ ਦਾ ।
- ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਆਚਰਣ ਨਾਲ ਕੁਲੀਨਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ । ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਲੇ ਮਾਨਸੀ ਦਾ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ।
- ਅੱਗ, ਜਲ, ਮੂਰਖ ਤੇ ਸੱਪ ਇਹਨਾਂ ਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੋ । ਅਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਜਾਨ ਤੇ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ।
- ਚਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਸੱਚੇ ਪੁਰਖ ਦੀਆਂ ਹਨ—1. ਆਪਣਾ ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ 2. ਆਪਣਾ ਦੇਣ ਲੈਣ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਣਾ 3. ਸੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਬੋਲਣਾ 4. ਵਚਨ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਰੱਖਣਾ ।
- ਚਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਝੂਠੇ ਆਦਮੀ ਦੀਆਂ ਹਨ—1. ਝੂਠੀ ਸੋਹ ਖਾਣਾ 2. ਭਰੋਸਾ ਦੇ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਕਰਨਾ 3. ਸਰਵੱਗ ਦੇ ਕਥਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨਾ 4. ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣੀ ।

- ਚਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ—1. ਸੱਤਵਾਦੀ ਹੋਣਾ 2. ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਸਾਰ ਸਮਝਣਾ 3. ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ 4. ਸੁਖ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਸਮਾਨ ਰਹਿਣਾ ।
- ਚਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਅਸੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ—1. ਬਿਨਾਂ ਬੁਲਾਏ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ 2. ਮਿੱਤਰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਜਾਂ ਗਿਆਨਹੀਨ ਕੋਲ ਘਰ ਦਾ ਰੋਣਾ ਰੋਣਾ । 3. ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਸਮਝਣਾ 4. ਆਪਣੀ ਅੱਧੀ ਰੋਟੀ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਰੋਟੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ।
- ਚਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਕੰਜੂਸਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ—1. ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਲੁਕਾਉਣਾ 2. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਦੇਖ ਦੁੱਖੀ ਹੋਣਾ ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨੀ । 3. ਮਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਲੈਣਾ । 4. ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬਿਤਾ ਦੇਣੀ ।
- ਚਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ—1. ਆਲਸੀ ਹੋਣਾ 2. ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਮੁਰਖਤਾ ਕਰਨੀ 3. ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਅਹਿੰਤ ਸਮਝਣਾ 4. ਆਮਦਨੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ।
- ਚਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਸੱਤਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ—1. ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਰੱਖਣਾ 2. ਬਜ਼ੁਰਗ ਤੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣਾ 3. ਮਿੱਤਰ ਵਰਗ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀਆਂ

ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ 4. ਘਰ ਆਉਂਦੇ ਮਹਿਮਾਨ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨਾ ।

□ ਚਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਮੂਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ 1. ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਉਤਸਾਹ ਨਾ ਹੋਣਾ 2. ਨੀਚਾਂ ਦਾ ਸੰਗ ਕਰਨਾ 3. ਨੌਕਰਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਖਰੀਦਦੇ ਫਿਰਨਾ 4. ਘਮੰਡ ਵਿਚ ਚੂਰ ਰਹਿਣਾ ।

□ ਚਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਗਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ—1. ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਿਆਦਾ ਭੋਜਨ ਕਰਨਾ 2. ਬਿਨਾ ਕਾਰਨ ਸਭ ਨਾਲ ਝਗੜਨਾ 3. ਬੁਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬੇਮੁੱਖ ਕਰਨਾ 4. ਨਾ ਖਾਣ ਯੋਗ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਰੱਖਣਾ ।

□ ਚਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀਆਂ ਹਨ—1. ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵਿਚ ਸਦਾ ਉਦਾਸੀਨ ਰਹਿਣਾ 2. ਹਿੱਤ ਅਹਿੱਤ ਨੂੰ ਠੀਕ ਨਾ ਸਮਝਣਾ 3. ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿਣਾ 4. ਨੀਚ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਣੇ ।

□ ਚਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਨੀਤ ਦੀਆਂ ਹਨ 1. ਸਦਾ ਗੁਰੂਜਨਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨਾ 2. ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ 3. ਦੀਨ ਦੁਖੀਆਂ ਤੇ ਦਯਾ ਕਰਨਾ 4. ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤੀ ਕਰਨਾ ।

□ ਚਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਲੱਜਾਵਾਨ ਦੀਆਂ ਹਨ 1. ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣਾ 2. ਗੰਦੇ ਗੀਤ ਨਾ ਗਾਉਣਾ 3. ਬਹੁਤ ਬਾਰੀਕ ਕਪੜੇ ਨਾ

ਪਾਉਣਾ 4. ਇਸਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਨਾ ਜਾਣਾ ।

- ਚਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਨਿਰਲੱਜਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ—1. ਜਿੱਥੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ ਅਜਿਹੇ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਬੈਠਣਾ 2. ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠਣਾ 3. ਬਿਨਾ ਵਿਚਾਰੇ ਹਰੇਕ ਨਾਲ ਬੋਲਣਾ 4. ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨਾ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਣਾ ।
- ਚਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀਆਂ ਹਨ—1. ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕਦੇ ਕੁਝ ਨਾ ਮੰਗਣਾ 2. ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਹੋਣਾ 3. ਨਿਰਲੱਜ ਨਾ ਹੋਣਾ 4. ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਭੋਜਨ ਵੀ ਵੰਡ ਕੇ ਖਾਣਾ ।
- ਚਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀਆਂ ਹਨ—1. ਕੰਜੂਸ ਹੋਣਾ 2. ਹੰਕਾਰੀ ਹੋਣਾ 3. ਨਿਰਲੱਜ ਹੋਣਾ 4. ਪੂਰੀ ਦੋਸਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਕਰ ਲੈਣਾ ।
- ਚਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ—
1. ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੁਪਤ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਾ ਕਹਿਣਾ
2. ਪਰਾਏ ਧਨ ਤੇ ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਬੁਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਕਰਨਾ 3. ਗੁਰੂਜਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮਾਨ ਨਾ ਚਾਹੁਣਾ 4. ਜ਼ਬਾਨ ਨਾਲ ਬੁਰੇ ਬਚਨ ਤੇ ਬੁਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰਨਾ ।

- ਧਰਮ ਤੇ ਪੱਕੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦਾ ਖੁਦ ਅਧਿ-
ਐਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੌਹ ਆਦਿ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
- ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ? ਇਹ ਗੱਲ ਹਰ ਦਿਨ, ਦਿਨ ਹੀ
ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ । ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ।
- ਦੂਜੇ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਦੇਖਾ-ਦੇਖੀ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੇ
ਫਰਜ਼ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੋਗੇ ।
- ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਸ਼ਰਣ ਲਵੋਗੇ ਉੱਨੇ ਹੀ ਗੁਲਾਮ ਤੇ
ਦੁਖੀ ਹੋਵੋਗੇ ।
- ਹਰੇਕ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੋ, ਭਾਵ ਗੁਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ
ਦੀ ਹੀ ਆਦਤ ਰੱਖੋ, ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਰੱਖੋ ।
- ਮਨ ਬਚਨ ਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਸੁੱਧੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਹਨਾਂ
ਦੀ ਸੁਧੀ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੋਰਥ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ।
- ਆਤਮਾਵਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ
ਭੇਦ ਨਹੀਂ, ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਭੇਦ ਹੈ, ਵਿਉਪਾਰ ਚਲਾਉਣ ਦੇ
ਲਈ ਕੰਮ ਦੇ ਭੇਦ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ।
- ਆਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਾ ਦੁਰਉਪਯੋਗ
ਨਾ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਸਕੋਗੇ ।

- ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਨਣਾ ਹੋਵੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖੋ ।
- ਸੁਖ ਦੁਖ ਦਾ ਕਾਰਨ ਰਾਗ ਤੇ ਦਵੇਸ਼ ਸਮਤਾ ਹੈ ।
- ਚੰਗੇ ਵਿਚਾਰ ਮਨ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਬਨਾਉਂਦੇ ਹਨ ।
- ਤੁਸੀਂ ਜਿਸਦੇ ਮਾਲਿਕ ਹੋ ਉਸਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹੋ ।
- ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਬੀਜ ਹੈ ।
- ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।
- ਅਨੁਭਵ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਦਿਲ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ।
- ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਲੋ, ਜੋ ਚਾਹੇ ਉਸੇ ਗਿਆਨ-ਦਾਨ ਦੇ ਦਿਓ ।
- ਜਿਹੜਾ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਮਾਮੂਲੀ ਹੈ ।
- ਦਿਨ ਭਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਨਿਹਚਾ ਸਵੇਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰ ਲਵੋ ।

- ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਿਨ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ।
- ਗਿਆਨਵਾਨ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹੋ, ਦੂਜੇ ਦੇ ਆਚਰਣ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣਾ ਸਿੱਖੋ ।
- ☒ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨੋਬਲ ਵਧਦਾ ਹੈ ।
- ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।
- ਦੁੱਖਾਂ, ਸੰਕਟਾਂ ਤੇ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਸਾਡੇ ਕਰਮ ਹੀ ਹਨ ।
- ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਅੰਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
- ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਨਿਰੋਗਤਾ, ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੈ ।
- ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਪਾਪ ਨਹੀਂ, ਅਣ-ਗਹਿਲੀ ਕਰਨਾ ਮਹਾ ਪਾਪ ਹੈ ।
- ਬੁਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਦਾਸ ਹੋਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੂਜੀ ਕੋਈ ਬੁਰੀ ਕਿਸਮਤ ਨਹੀਂ ।

- ਸੱਜਣ ਜਾਂ ਦੁਰਜਨ ਹੋਣਾ ਆਪਣੇ ਹੀ ਹੱਥ ਹੈ ।
- ਅਸਲ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਦੁਸ਼ਟ ਇੱਛਾਵਾਂ ਹੀ ਹਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ । ਬਾਹਰ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ।
- ਕਿਸਮਤ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਹੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਰੰਕ, ਰੰਕ ਨੂੰ ਰਾਜਾ, ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ।
- ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰੋ, ਚੰਗੇ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਗੁਣੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਕਰੋ ।
- ਅਨਿਆਂ ਨਾਲ ਧਨ ਨਾ ਕਮਾਓ । ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਨਾ ਕਰੋ, ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕੁਲ ਦੀ ਉੱਤਮ ਪਰਿਪਾਟੀ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਨਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪੋਸ਼ਣ ਕਰੋ ।
- ਅਜਿਹੇ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਨਾ ਰਹੋ ਜਿੱਥੇ ਨੀਚਾਂ, ਦੁਰਾਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਗੁਆਂਢ ਹੋਵੇ ।
- ਆਮਦਨੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚ ਨਾ ਕਰੋ । ਹੱਥ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਹੈਸੀਅਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦਾਨ ਦਿਓ ।
- ਪੱਕੇ ਇਰਾਦੇ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਛਾਪ ਦੂਜਿਆਂ ਤੇ ਪੈਂਦੀ

ਹੈ, ਭਾਵ ਉਸਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

- ਦੇਸ਼, ਕਾਲ ਅਤੇ ਹਾਲਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਿੱਥੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਉੱਥੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਵਰਤਾਉ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਹਨੇਰਾ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਬਣੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਰਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਫੇਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਗਿਆਨਵਾਨ ਉਸਦੇ ਬਾਰੇ ਸਦਾ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
- ਮਨ ਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਨਾਲ ਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਭਾਵ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਸਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਭੇਦ ਭਾਵ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।
- ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਅਤੇ ਅਹੁੱਦੇਧਾਰੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਦਾ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਵੇਖਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਨ ਵਾਲਾ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਤਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿੰਤੂ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਖ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

- ਜਿਸਦਾ ਮਨ ਸੁੱਧ ਹੈ ਉਸਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਵੀ ਸੁੱਧ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਮਨ ਅਸੁੱਧ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਵੀ ਅਸੁੱਧ ਹੈ।
- ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਜਿਹੜੇ ਆਦਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਚਨ 'ਦਾ ਇਹ ਇੱਕ ਗੁਣ ਹੈ
- 'ਇਹ ਛੋਟਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਹਾਂ' ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁਧੀ ਨਾਲ ਘਮੰਡ ਤੇ ਵਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਮਾਨਤਾ ਰੂਪੀ ਜਲ ਨਾਲ ਘਮੰਡ ਤੇ ਵਿਕਾਰ ਰੂਪੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- 'ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ' ਅਜਿਹਾ ਮੰਨਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿ ਕੇ, ਆਤਮਾ ਵਿਚੋਂ ਅਸੁੱਧੀ ਕਢ ਕੇ ਖਿਮਾ ਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ।
- ਜੇ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸੁੱਧੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਉਪਕਾਰ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਰਥ ਤਿਆਗ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪਰਮਾਰਥ ਹੈ।
- ਚਿਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿਚ ਭਾਵਨਾ ਬਣਾਏ ਰੱਖੋ। ਕਦੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਇੱਛਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਵੀ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਕਰਮ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰੋ। ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਨਾ ਕਰੋ।

- ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਭਰਿਆ ਹੈ, ਸਦਗੁਣ ਭਰੇ ਹਨ, ਚਾਹੇ ਜੋ ਲੈ ਲਵੇ । ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਰੱਖੋ, ਜੋ ਚਾਹੋਗੇ ਉਹੀ ਮਿਲੇਗਾ ।
- ਘਮੰਡ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇੱਛਾ ਨਾ ਰਹਿੰਦੇ ਵੀ ਬੁਰੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਘਮੰਡ ਛੱਡਣਾ ਹੀ ਯੋਗ ਹੈ ।
- ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਬਣਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਸਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸ਼ੁੱਧ ਕਰਮ ਨਾ ਬਨਣ ।
- ਬਾਹਰੀ ਜਗਤ ਦੁੱਖ ਦਾ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੰਕਲਪ-ਵਿਕਲਪ ਹੀ ਦੁੱਖ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ । ਇਸਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੋ ।
- ਈਰਖਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਦੋਸ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਘਰ ਕਰ ਲਵੇਗਾ । ਇਸ ਲਈ ਈਰਖਾ ਨਾ ਕਰਕੇ ਗੁਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੋ । ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗੁਣ ਖੁਦ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚੇ ਚਲੇ ਆਉਣਗੇ ।
- ਬੁਰੇ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤਾਂ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚੰਗੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿਉ । ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਬੁਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ।